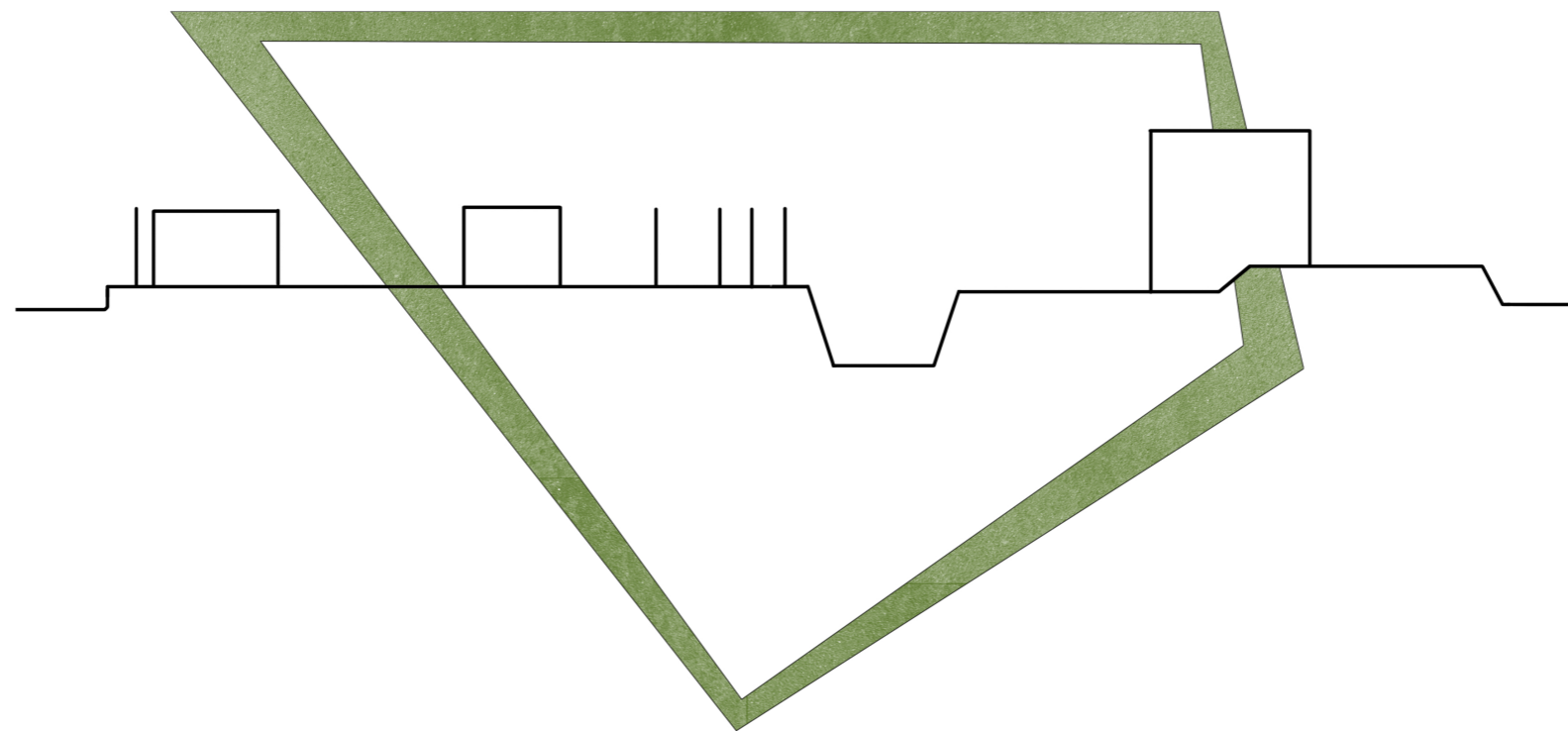

ΠΑΙΓΝΙΩΔΕΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ
ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΣΤΗ ΡΑΚΚΑ

ΚΩΦΑΚΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ
ΡΟΥΣΣΗ ΝΤΙΑΝΑ
ΣΛΙΜΠΙΛΙΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ :
Σ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

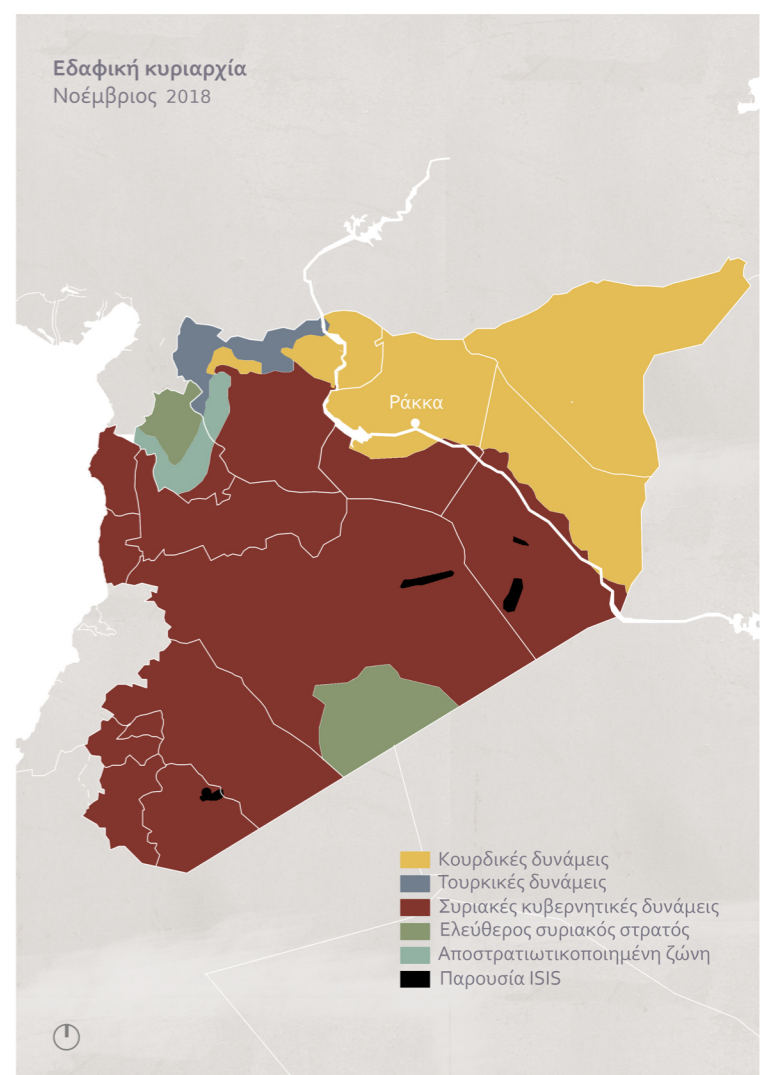
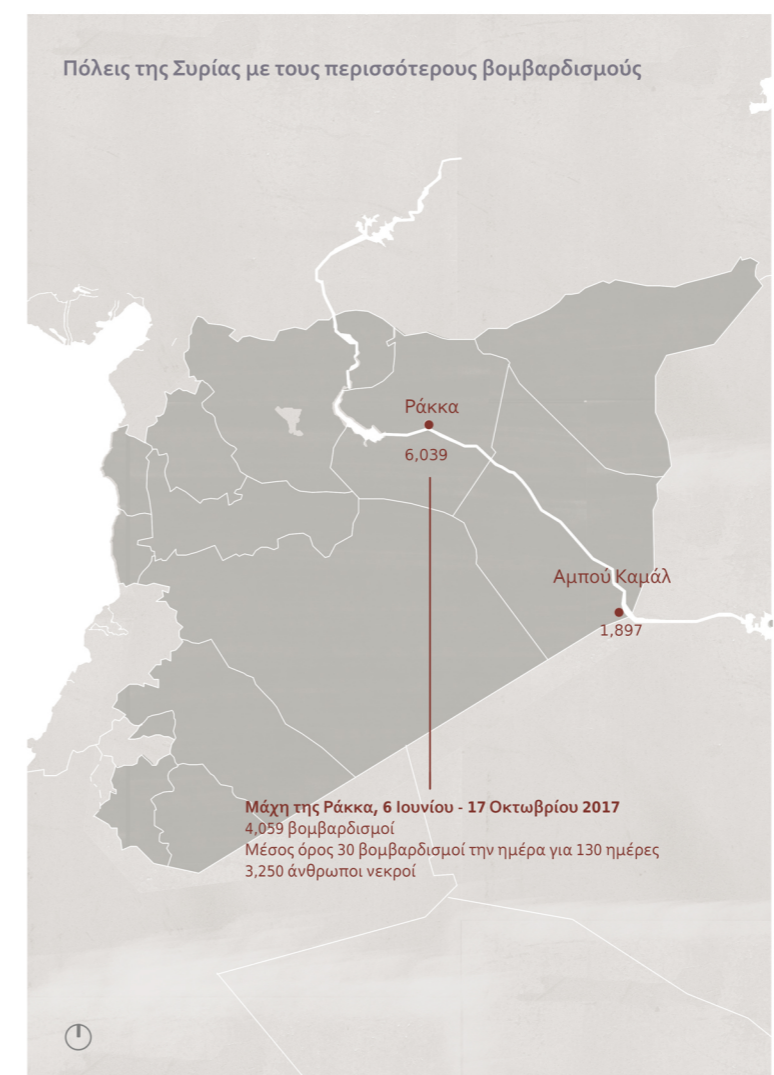
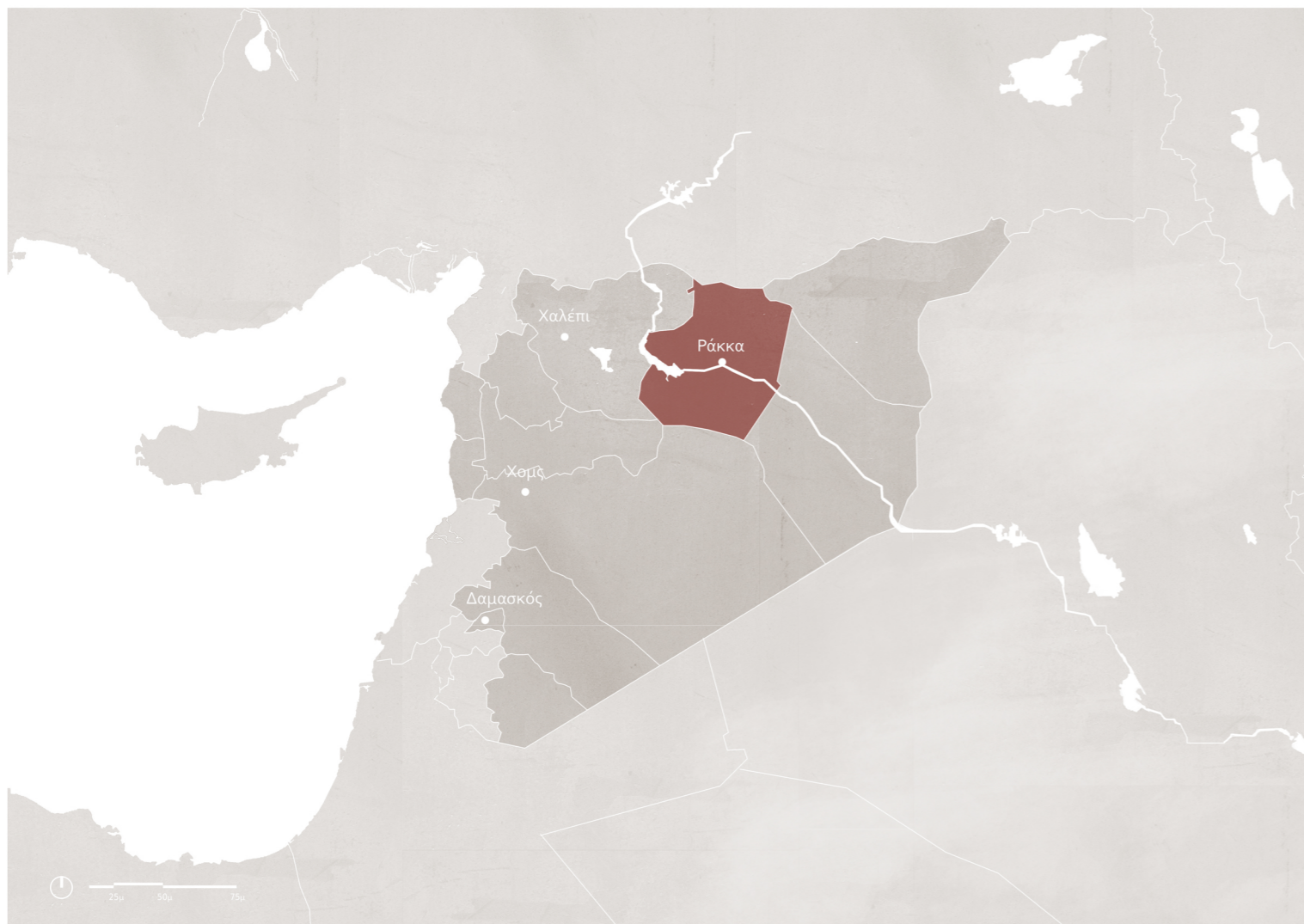
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2019

Ο σκοπός της διπλωματικής μας εργασίας είναι να αναδείξει τη μνήμη του πολέμου μέσα από το παιχνίδι, σχεδιάζοντας ένα δημόσιο πάρκο στο κέντρο της Ράκκα στη Συρία.

Η Συρία συνορεύει με την Τουρκία, το Ιράκ, το Λίβανο και το Ισραήλ. Έχει μεσογειακό κλίμα που χαρακτηρίζεται από μακρά, ξηρά καλοκαίρια και ήπιους, υγρούς χειμώνες. Φιλοξενεί πολλές θρησκευτικές κοινότητες, με μακρά ιστορία ειρηνικής συμβίωσης αλλά και συγκρούσεων. Το 87% των Σύριων είναι μουσουλμάνοι, με την πλειονότητα να είναι Σουνίτες. Ακολουθούν Σιίτες και οι Αλαουίτες. Οι Χριστιανοί συνθέτουν ένα επιπλέον 10% του πληθυσμού, ενώ το υπόλοιπο 3% είναι Εβραίοι και αθεϊστές. Η Συρία διαιρείται σε 14 κυβερνεία. Το κυβερνείο της Ράκκα είναι το έκτο μεγαλύτερο σε έκταση με πρωτεύουσα την πόλη της Ράκκα. Η πόλη βρίσκεται στη Βόρεια Συρία, στις βόρειες ακτές του ποταμού Ευφράτη. Ο Ευφράτης είναι η σημαντικότερη πηγή νερού στη χώρα και ο μόνος πλωτός ποταμός. Ξεκινάει από την Τουρκία και ρέει προς τα νοτιοανατολικά. Η πόλη της Ράκκα έχει τα ίχνη της ιστορίας της στην Ελληνιστική περίοδο. Η παλιά πόλη και το τείχος Αλ Ραφίκα που μέρος του υπάρχει και σήμερα χρονολογούνται περίπου στο 770 μ.Χ. Οι δύο βασικοί άξονες της παλιάς πόλης είναι οι δρόμοι Μανσούρ και 23ης Φεβρουαρίου, που διασχίζουν το παλιό κομμάτι της πόλης.

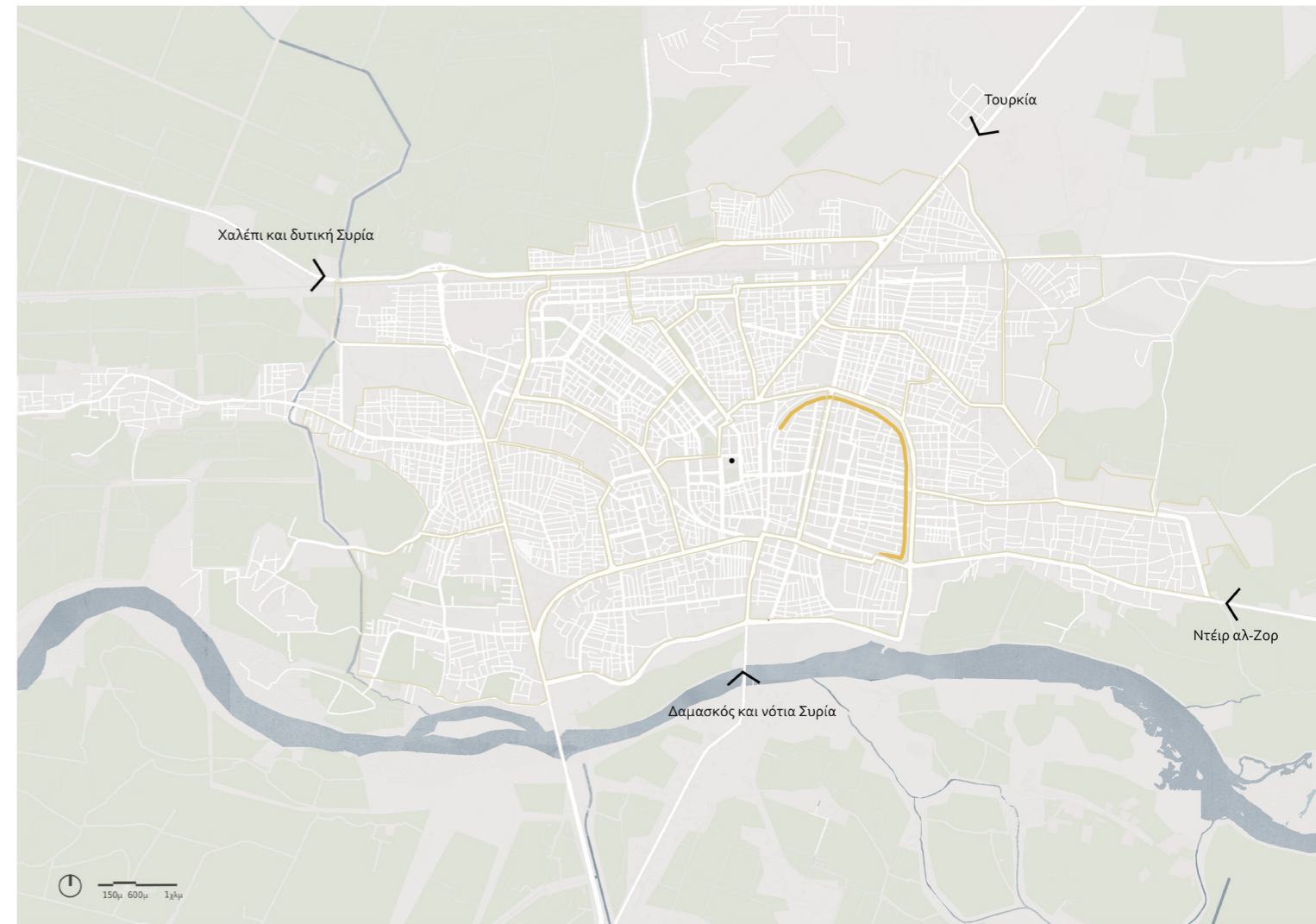
Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2004, ο πληθυσμός της πόλης ήταν περίπου 220.00 κάτοικοι, ενώ σε ολόκληρο το κυβερνείο εκτιμάται ότι ο πληθυσμός ήταν 920.000. Στην πόλη οι Αραβες σουνίτες αποτελούσαν την πλειοψηφία, ωστόσο υπήρχε σημαντικός αριθμός Κούρδων και Χριστιανών. Όπως βλέπουμε και στον χάρτη, κατά τον καταστροφικό εμφύλιο που βρίσκεται μέχρι και σήμερα σε εξέλιξη, είναι ενδεικτικό να πούμε πως η Ράκκα είναι η πόλη που έχει δεχθεί τους περισσότερους βομβαρδισμούς σε όλη τη Συρία, με σημαντική διαφορά από την δεύτερη σε σειρά πόλη. Ο πόλεμος μπορεί ακόμα να μαίνεται, ωστόσο μέχρι πριν τα τελευταία γεγονότα, είχε υπάρξει μια σχετική σταθερότητα και η κάθε δύναμη κατείχε για καιρό τα ίδια τα εδάφη. Εμείς θα μιλήσουμε για το Νοέμβρη του 2018 που αποτελεί και το χρονικό σημείο εκκίνησης της ανάλυσης μας. Οι κυριότερες πόλεις υπό κυβερνητικό έλεγχο του συριακού Προέδρου Basar Al Assad είναι η Δαμασκός, το Χόμς, η Χαμά, το Χαλέπι, η Λατάκια, το Τάρτός και η Παλμύρα. Ωστόσο, η κυβέρνηση δεν ελέγχει μεγάλο μέρος της χώρας. Οι αγωνιστές του Ελεύθερου Συριακού Στρατού εξακολουθούν να είναι ισχυρή δύναμη. Τα βορειοανατολικά και τα ανατολικά, που αποσπάστηκαν από το ισλαμικό κράτος, διοικούνται σε μεγάλο βαθμό από τις υποστηριζόμενες από τις ΗΠΑ, Κουρδικές δυνάμεις. Μία από τις κυριότερες πόλεις υπό τον έλεγχο των κουρδικών δυνάμεων είναι η Ράκκα.

Επισκεφθήκαμε την πόλη τον Νοέμβριο του 2018. Η είσοδος στη χώρα είναι εξαιρετικά δύσκολη, πόσο μάλλον για άτομα χωρίς την συριακή υπηκοότητα και για τον λόγο αυτό κατάφερε να πάει μόνο η μία εκ των τριών μας. Ενώ η συνολική διαμονή μου στη χώρα διήρκεσε δέκα μέρες, είχα την δυνατότητα να μείνω στην Ράκκα μόλις δύο για διάφορους πρακτικούς λόγους. Περάσαμε από τον έλεγχο των συριακών δημοκρατικών δυνάμεων από τα νότια και μπήκαμε στην πόλη διασχίζοντας τον Ευφράτη πάνω σε μια πλωτή αυτοσχέδια κατασκευή, εφόσον όλες οι γέφυρες ήταν βομβαρδισμένες. Ακόμα και μετά από παραπάνω από ένα χρόνο από τους βομβαρδισμούς, η ατμόσφαιρα στην πόλη ήταν αποπνικτική. Πολλοί κάτοικοι που είχαν καταφύγει στην Τουρκία ή σε άλλες πόλεις της Συρίας είχαν ξεκινήσει να επιστρέφουν παρόλο που οι συνθήκες ήταν ακατάλληλες. Η πόλη ήταν ακόμα και μέχρι λίγους μήνες πριν, χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και ο καθένας μερμινούσε για την ηλεκτροδότηση του σπιτιού ή της επιχείρησής του με γεννήτριες. Η εικόνα της καταστροφής κυριαρχούσε στην πόλη με πάνω από το 80% των κτιρίων να είναι γκρεμισμένα. Ωστόσο, όσοι είχαν επιστρέψει, προσπαθούσαν να ξαναχτίσουν τις επιχειρήσεις τους. Ετσι, ήταν πολύ συχνό το φαινόμενο της ανακατασκευής του ισογείου για εμπορική χρήση, ενώ οι από πάνω όροφοι παρέμεναν γκρεμισμένοι.

Εχοντας αποφασίσει ότι η επέμβαση μας θέλουμε να αφορά τη συλλογική μνήμη και το πως αυτή μπορεί να αποτυπωθεί χωρικά, πριν την επίσκεψη μελετώντας την πόλη επιλέξαμε μερικά σημεία ενδιαφέροντος τα οποία είναι συνδεδεμένα με την πρόσφατη αλλά και την αρχαία ιστορία της Ράκκα. Αυτά αφορούν κάποιες πλατείες, πάρκα, αρχαία μνημεία, ακόμα και εμπορικούς δρόμους. Διαμορφώθηκε έτσι μια πορεία μεταξύ των σημείων αυτών η οποία αποτυπώθηκε σε εικόνες και βίντεο. μελετώντας το υλικό που συλλέχτηκε, σε συνδυασμό με τις αφηγήσεις όσον αφορά την κατάσταση στην πόλη, παρατηρήσαμε την παρουσία πολλών μικρών παιδιών τα οποία έπαιζαν ανάμεσα στα ερείπια. Η πόλη δεν είχε – ούτε έχει ακόμα - καθαριστεί πλήρως από τις νάρκες – παγίδες που είχαν τοποθετηθεί στα κτίρια, με αποτέλεσμα να διατρέχουν ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την επιθυμία μας να εκφράσουμε χωρικά τη μνήμη όχι ως αξιοθέατο, αλλά ως ενεργό χώρο που θα οικειοποιηθούν οι κάτοικοι, μας ώθησε στο να συνδυάσουμε τη μνήμη με το παιχνίδι, θεωρώντας πως τα παιδιά έχουν κυρίαρχο ρόλο στην οικειοποίηση του δημόσιου χώρου. Θεωρούμε το παιχνίδι όχι απλά έναν μέσο διασκέδασης, αλλά ως έναν τρόπο να αλληλεπιδράσεις, να βιώσεις και να ανακαλύψεις τις ιδιότητες του χώρου.

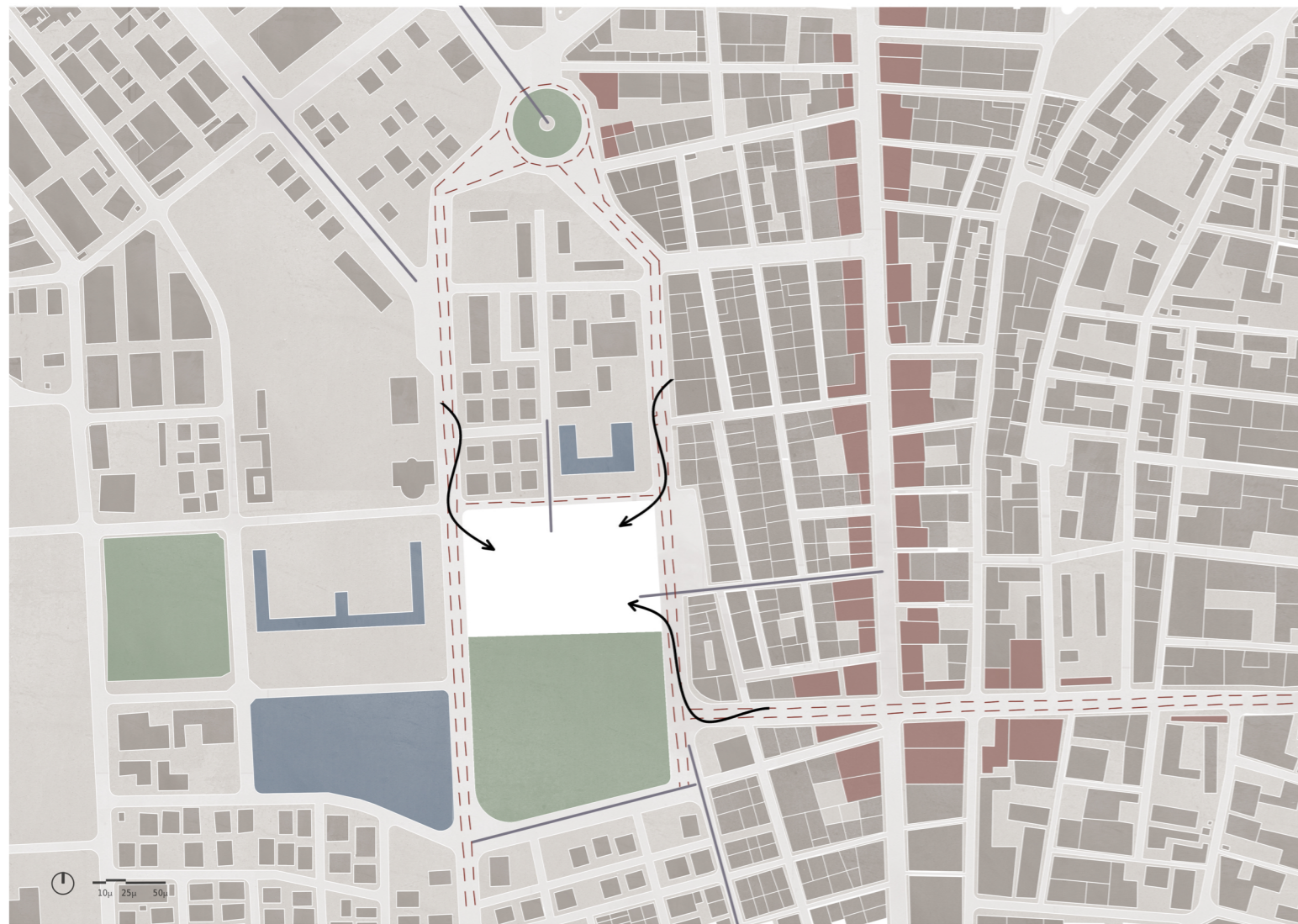
Όσον αφορά τα έργα που γίνονται σήμερα στην πόλη, καθώς και τους φορείς που τα χρηματοδοτούν, από τον προηγούμενο Νοέμβρη κιόλας, οι Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις που έχουν τον έλεγχο σε ολόκληρο το κυβερνείο της Ράκκα, έχουν δημιουργήσει ένα διοικητικό συμβούλιο αποτελούμενο από Σύριους και Κούρδους το οποίο εκτελεί δημόσια έργα. Στην αρχή, αναδιαμορφώθηκαν οι πλατείες που έφεραν τραυματικές μνήμες από την εποχή της κατοχής της πόλης από το Ισλαμικό Κράτος. Για παράδειγμα, η πλατεία Al Neim ήταν η πρώτη πλατεία που ανακατασκευάστηκε καθώς ήταν εκεί που το Ισλαμικό Κράτος πραγματοποιούσε βάνανυες δημόσιες εκτελέσεις.

Σε δεύτερο χρόνο, το καλοκαίρι που μας πέρασε, η διοίκηση της Ράκκα επιλέγει να εκπονήσει ένα πρόγραμμα στο οποίο εστιάζει στα πάρκα της, τα οποία προσπαθεί να επισκευάσει χρωματίζοντας τοίχους και κατασκευές, ώστε να επανασηματοδοτήσει το χώρο πέρα από τη μνήμη του πολέμου. Συγκεκριμένα, αναφέρεται από τον υπεύθυνο του προγράμματος πως προσπαθούν να μετατρέψουν τις ζώνες που κάποτε συμβόλιζαν τον θάνατο σε μέρη όπου η ζωή γιορτάζεται όσο το δυνατόν περισσότερο. Το παραπάνω πρόγραμμα, όπως και όλα σχεδόν τα έργα που λαμβάνουν

χώρα στην πόλη, χρηματοδοτούνται από την USAID, έναν αμερικάνικο κρατικό φορέα που είναι υπεύθυνος για την παροχή βοήθειας σε κοινότητες που βρίσκονται σε ανάγκη σε όλο τον κόσμο. Η USAID από την έναρξη του πολέμου το 2011 έχει δώσει συνολικά στην Συρία πάνω από 9.5 δισεκατομμύρια δολάρια για παρόμοιους σκοπούς

Από την πλευρά μας, διαβάζοντας την ανάγκη που προκύπτει για την αναδιαμόρφωση των δημόσιων χώρων της Ράκκα, αποφασίσαμε και εμείς η επέμβαση μας να αφορά τη διαμόρφωση ενός δημόσιου χώρου στην οποία όμως επιδιώκουμε να αναδείξουμε τον εμφύλιο, σε αντίθεση με την τωρινή κατάσταση ανοικοδόμησης, όπου έγκειται ο κίνδυνος εξάλειψης της μνήμης του πολέμου. Προσπαθούμε να συνδυάσουμε έναν μεγάλο δημόσιο χώρο με την μνήμη μέσα από παιγνιώδεις διατάξεις, όπου ο χώρος θα αφορά παιδιά, αλλά και ενήλικους. Επιλέγουμε δηλαδή με τις παιγνιώδεις διατάξεις να επιτύχουμε την επανοσηματοδότηση του χώρου και της μνήμης που αυτός φέρει και όχι μέσω των πιο συμβατικών, κατά την γνώμη μας κατευθύνσεων που επιλέγει η διοίκηση της Ράκκα, δηλαδή με τα χρώματα στους τοίχους και τις κούνιες στα πάρκα.

Το οικόπεδο που τελικά επιλέγουμε εξυπηρετεί τα βασικά χαρακτηριστικά που θεωρούμε πως απαιτούνται. Αρχικά, βρίσκεται σε τοποθεσία κεντροβαρικής σημασίας τόσο σε σχέση με τη μνήμη όσο και σε σχέση με την πόλη. Στο σημείο καταλήγει άλλωστε και μία από τις βασικές χαράξεις της πόλης, η οδός 23ης Φεβρουαρίου. Σε πολύ κοντινή απόσταση, βρίσκεται η πλατεία Al Neim, που αναφέρθηκε προηγουμένως ως η βασική πλατεία εκτελέσεων κατά την περίοδο κατάληψης της πόλης από το Ισλαμικό Κράτος. Το οικόπεδο είναι επίσης, ανάμεσα σε δύο κεντρικούς δρόμους, πολύ κοντά στο εμπορικό κέντρο. Απέναντι βρίσκεται ένα πρώην δημόσιο γυμνάσιο σχολείο, το οποίο σήμερα έχει αποκατασταθεί και φιλοξενεί την ίδια χρήση, αλλά και ένα μεγάλης κλίμακας πάρκο, το οποίο είχε ήδη αποκατασταθεί την περίοδο επίσκεψης στην πόλη, ακολουθώντας ακριβώς τον ίδιο σχεδιασμό που είχε προπολεμικά.

Το κτίριο που υπήρχε στο οικόπεδο ήταν το μεγαλύτερο κτίριο στη Ράκκα και φιλοξενούσε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες της πόλης. Σήμερα έχει καταστραφεί ολοσχερώς αφήνοντας τον χώρο ανοιχτό σε νέες χρήσεις. Στο σενάριο μας, η επέμβαση θα μπορούσε να υποστηριχτεί από ένα δημόσιο φορέα (βλ. USAID). Ενας ακόμη βασικός λόγος που επιλέξαμε το συγκεκριμένο οικόπεδο είναι ότι η έκταση είναι δημόσια και ικανού

μεγέθους να φιλοξενήσει ένα πάρκο. Στην επέμβαση μας, αναζητούμε νέες μορφές που να εκφράζουν το αντικείμενο της συλλογικής μνήμης. Προσπαθούμε να αποστασιοποιηθούμε από τα πρότυπα μουσειοποίησης των μνημειωδών χώρων, δηλαδή την αναγωγή της μνήμης σε έκθεμα. Σχεδιάζουμε ένα πάρκο όπου το παιχνίδι υπάρχει μέσα στη μνήμη και η μνήμη μέσα στο παιχνίδι. Δημιουργούμε ένα μοτίβο με πολλαπλότητες όπου κομμάτια της κατεστραμμένης πόλης παίρνουν χρήσεις παιχνιδιού και επαναχρησιμοποιούνται στην επέμβαση ως το βασικό αρχιτεκτονικό μας λεξιλόγιο.

Οι χρήσεις που παίρνουν οι αρχιτεκτονικές μορφές που παραπέμπουν στις εικόνες του πολέμου έχουν συμβολικές ερμηνείες. σε συνεργασία με διαφορετικές χωρικές μεταβλητές δημιουργούν ένα περιβάλλον φορτισμένο χωρίς όμως κυριολεκτικότητες. Ο χώρος θέλουμε να αφηγείται την καταστροφή της πόλης και την πορεία της ζωής των κατοίκων μέσα σε αυτή. Η εμπειρική αυτή αφήγηση επιχειρείται να δομηθεί με βάση μια χρονολογική εξιστόρηση των βασικών γεγονότων που διαδραματίστηκαν στη Ράκκα κατά τη διάρκεια του εμφυλίου. Τα γεγονότα, λοιπόν, και οι χωρικές μεταφορές τους δημιουργούν αποσπασματικές αρχιτεκτονικές εικόνες.

Γεγονότα

1. Εναρξη πολέμου

2. Εσωτερική μετανάστευση στη Ράκκα

3. α. Κατάληψη της πόλης από το Ισλαμικό Κράτος (ISIS)
β. Εξοδος κατοίκων

4. Ράκκα πρωτεύουσα του Ισλαμικού Κράτους

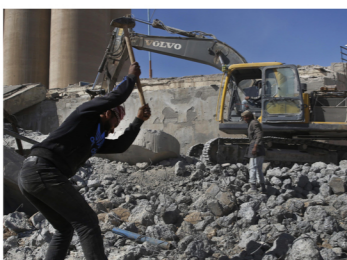
5. Βομβαρδισμός

6. Πόλη στις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις (SDF)

7. Επιστροφή κατοίκων

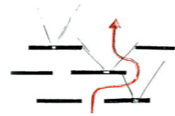

8. Υπάρχουσα κατάσταση (Νοέμβριος 2018)

Χωρικές μεταφορές

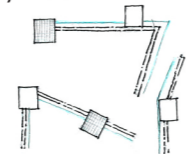
Τοιχία με "τρύπες"- καθραρίσματα στο εσωτερικό

Διαδρομές με τοιχία εκατέρωθεν

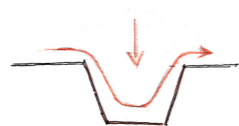
Θρυμματισμένες ευθύγραμμες πορείες
Δαιδαλώδεις πορείες σκληρού εδάφους
Δύο τυπολογίες στάσεων

Επιφάνεια με θραύσματα- Επαναλαμβανόμενο στοιχείο

Συνεχής ζώνη με εδαφική υποβάθμιση

Ενιαίο δάπεδο με υψομετρικές εναλλαγές

Κατασκευές ανάβασης- αναρρίχησης

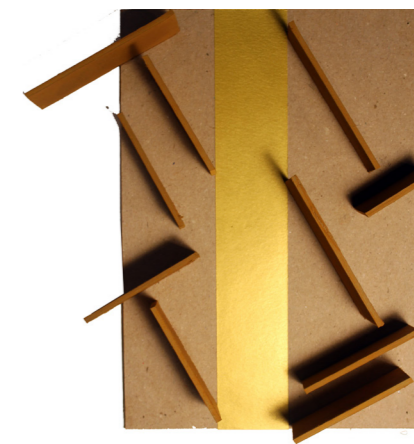
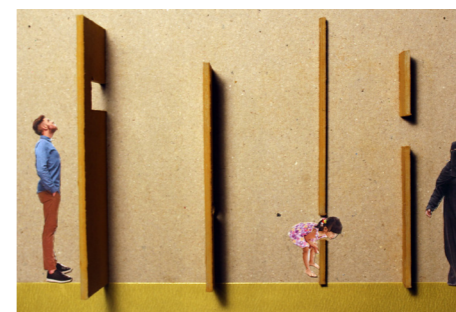

Κτίριο - Χώρος για παιδιά

Παιγνιώδεις διατάξεις

Κρυφό
Παιχνίδι με οπτικές φυγές

Κρυφό
Παιχνίδι με οπτικές φυγές

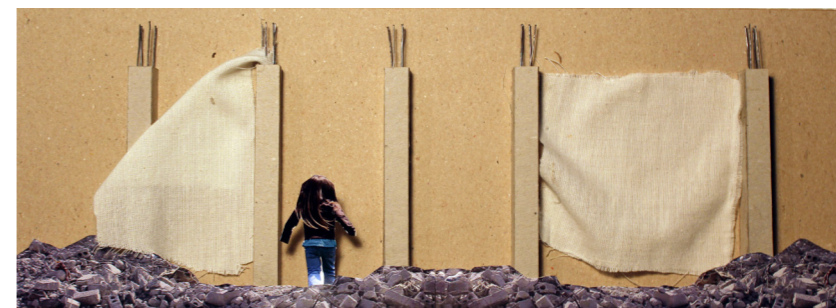

Περιπέτεια
Παιχνίδι με τους αρμούς
Ισορροπία
Αναρρίχηση

Κρυφό
Κυνηγητό

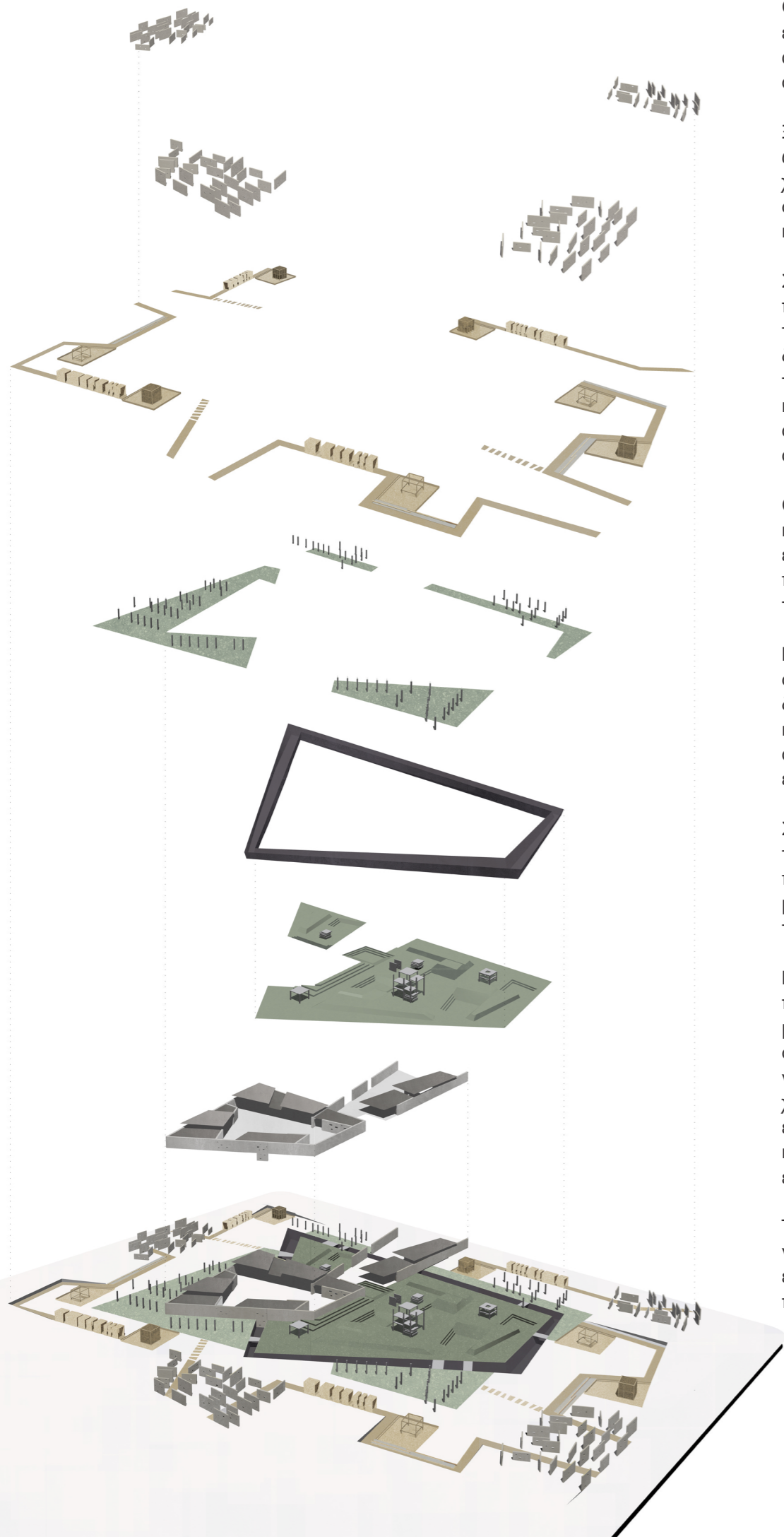
Καταρρίχηση
Αναρρίχηση
Κρυφό

Παιχνίδια ανώμαλου εδάφους
Ανάβαση
Κατάβαση

Παιχνίδια ιλίγγου
Ανάβαση
Αναρρίχηση

Οι αποσπασματικές αυτές ιδέες αρθρώνονται σε ένα ενιαίο σύνολο δημιουργώντας «ζώνες» γύρω από το κέντρο του οικοπέδου, δηλαδή το κτίριο όπου βρίσκεται και η κορύφωση της αφήγησης.

Ξεκινώντας από το γεγονός του βομβαρδισμού, ως το πιο ισχυρό και χρονικά καθορισμένο, χρησιμοποιούμε τις χαράξεις της πόλης για τον σχεδιασμό της απότομης αυτής εδαφικής διαφοράς και το μεταφέρουμε στο οικόπεδο.

Στη συνέχεια, ξαναγυρνάμε προς τα έξω θεωρούμε πως οι δύο πρώτες ζώνες, τα γεγονότα δηλαδή κατά τα οποία ο πόλεμος έχει ξεκινήσει στην χώρα αλλά δεν έχει επηρεάσει ακόμα τη Ράκκα και η άφιξη των εσωτερικών μεταναστών θα αρθρώσουν τον κανόνα για τις εισόδους. Διαβάζοντας την πόλη ορίζουμε 4 εισόδους στο οικόπεδο, 1 από σε κάθε όψη του.

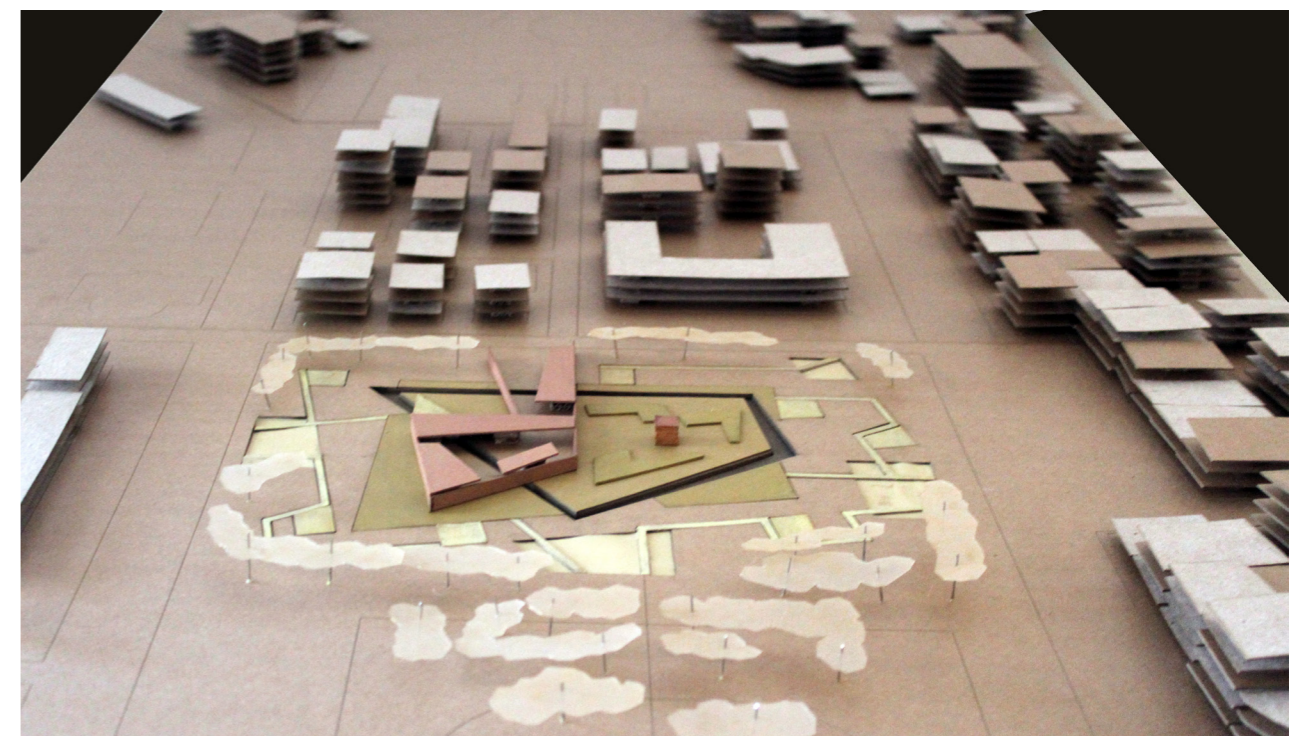
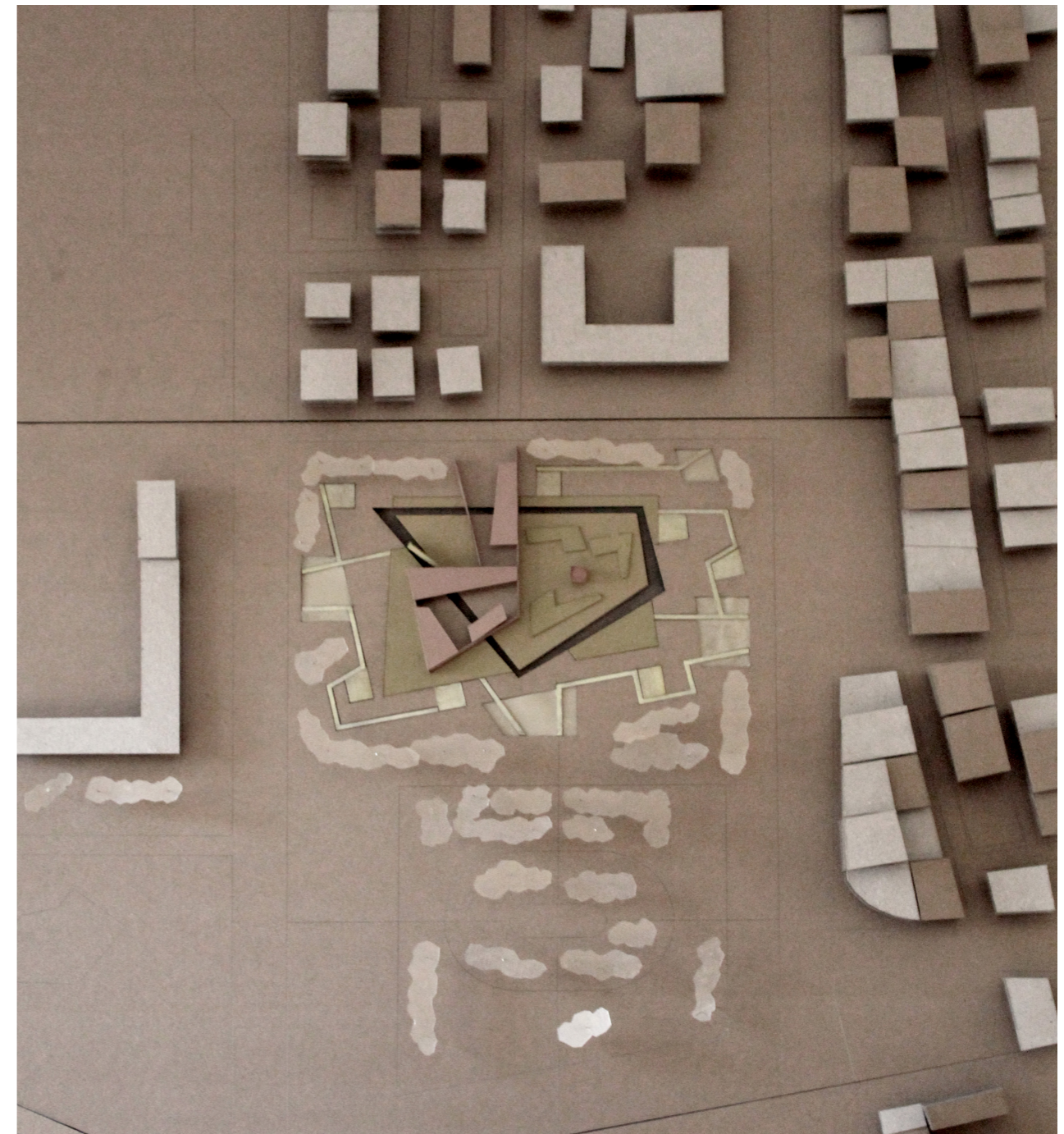
Οι διαδρομές και οι στάσεις που συμβολίζουν την κατάληψη της πόλης από το ισλαμικό κράτος την έξοδο των κατοίκων και το ταξίδι τους έρχονται να παραλάβουν τον επισκέπτη από τις εισόδους και να τον οδηγήσουν προς διάφορες κατευθύνσεις.

Εχοντας μπει πλέον στο εσωτερικό του οικοπέδου συναντάμε τον χώρο όπου ορίζουμε το 3ο γεγονός, δηλαδή την κατάληψη της πόλης από το ισλαμικό κράτος. Ο χώρος αυτός δημιουργεί πλατώματα τα οποία έρχονται και αγκυρώνονται στην απότομη εδαφική υποχώρηση.

Στην αφήγηση μας συγκρούεται το μνημείο και με τη δράση και ενώ στις εισόδους του οικοπέδου οι παιγνιώδεις διατάξεις είναι πιο περιθωριακές, όσο μπαίνουμε περισσότερο στο πάρκο, το στοιχείο του παιχνιδιού ισχυροποιείται.

Εχοντας συμβολίσει το γεγονός της διοίκησης της πόλης από τις Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις με τις υψομετρικές εναλλαγές, θεωρούμε πως στο σημείο αυτό ξεκινάει το ίδιο το έδαφος και γίνεται παιχνίδι. Σχεδιάζουμε την ζώνη αυτή στο χώρο που ορίζεται στο εσωτερικό της απότομης εδαφικής υποβάθμισης. Στη συνέχεια, εντάσσουμε και τις κατασκευές- παιχνίδια που συμβολίζουν την έναρξη της ανοικοδόμησης της πόλης.

Τέλος καρδιά της πρότασης μας αποτελεί ο χώρος για τα παιδιά, ο οποίος έχοντας τη δική του είσοδο ανοίγεται προς την πόλη λειτουργώντας παράλληλα σαν μια άλλη έξοδος από το πάρκο.

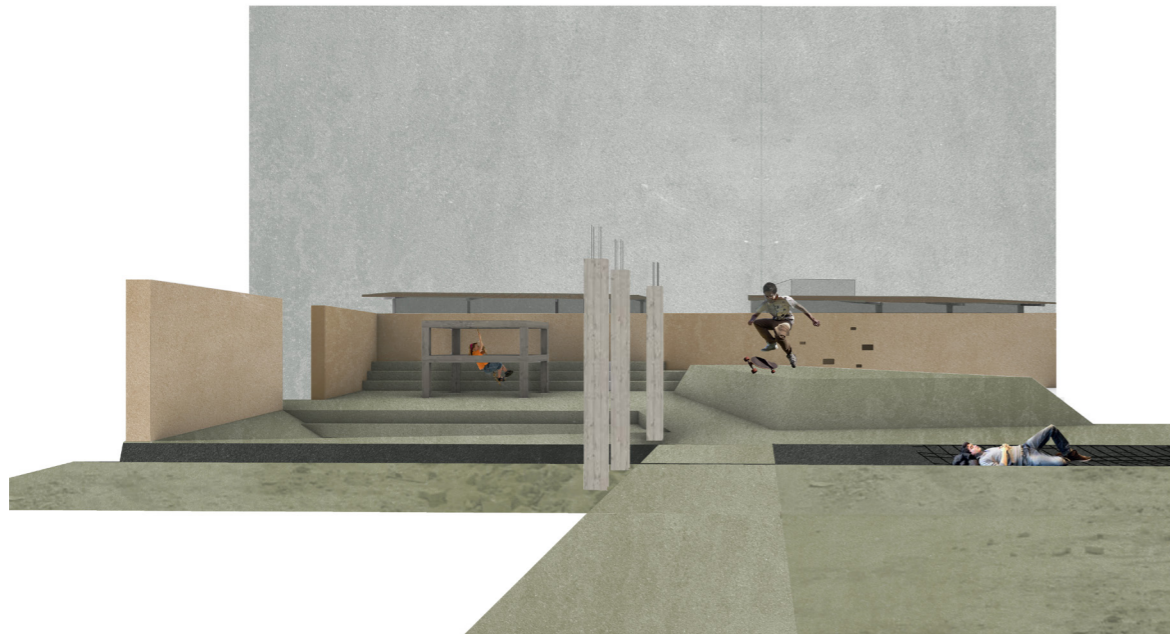
Adnan Al Malki Street

Al mogmaa street

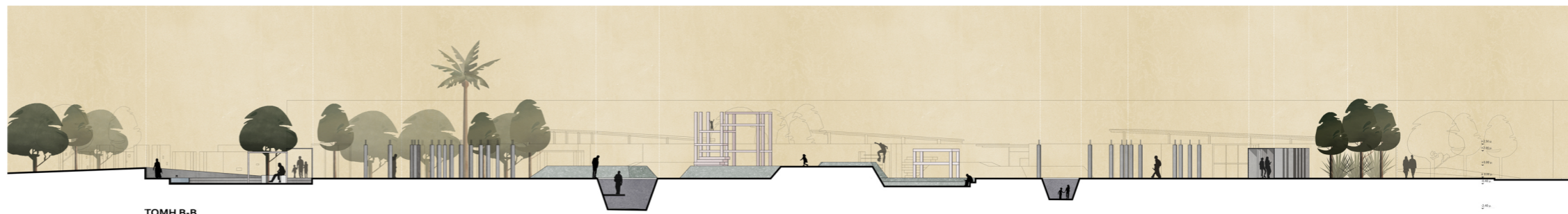
ΚΑΤΩΦΗ ΔΟΜΑΤΟΣ

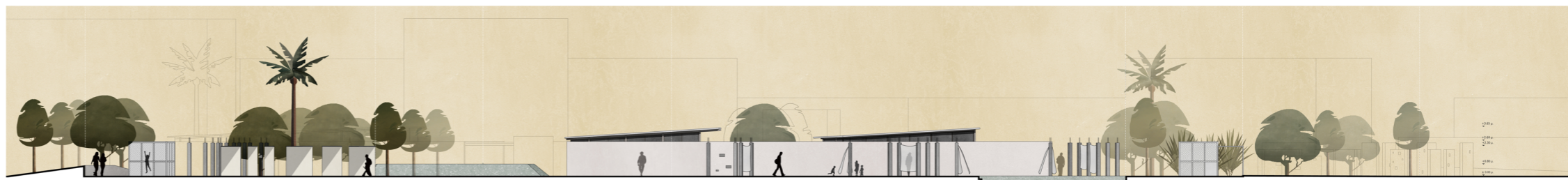

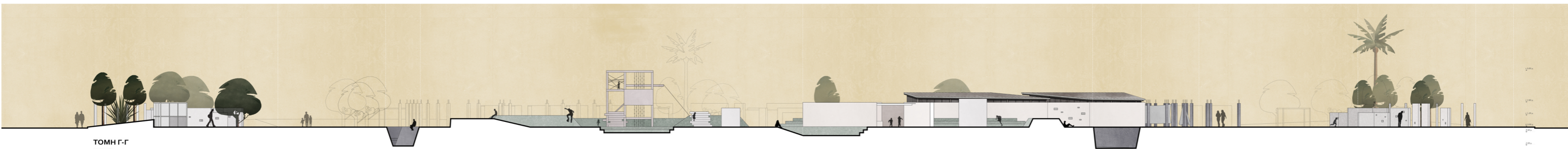
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:100

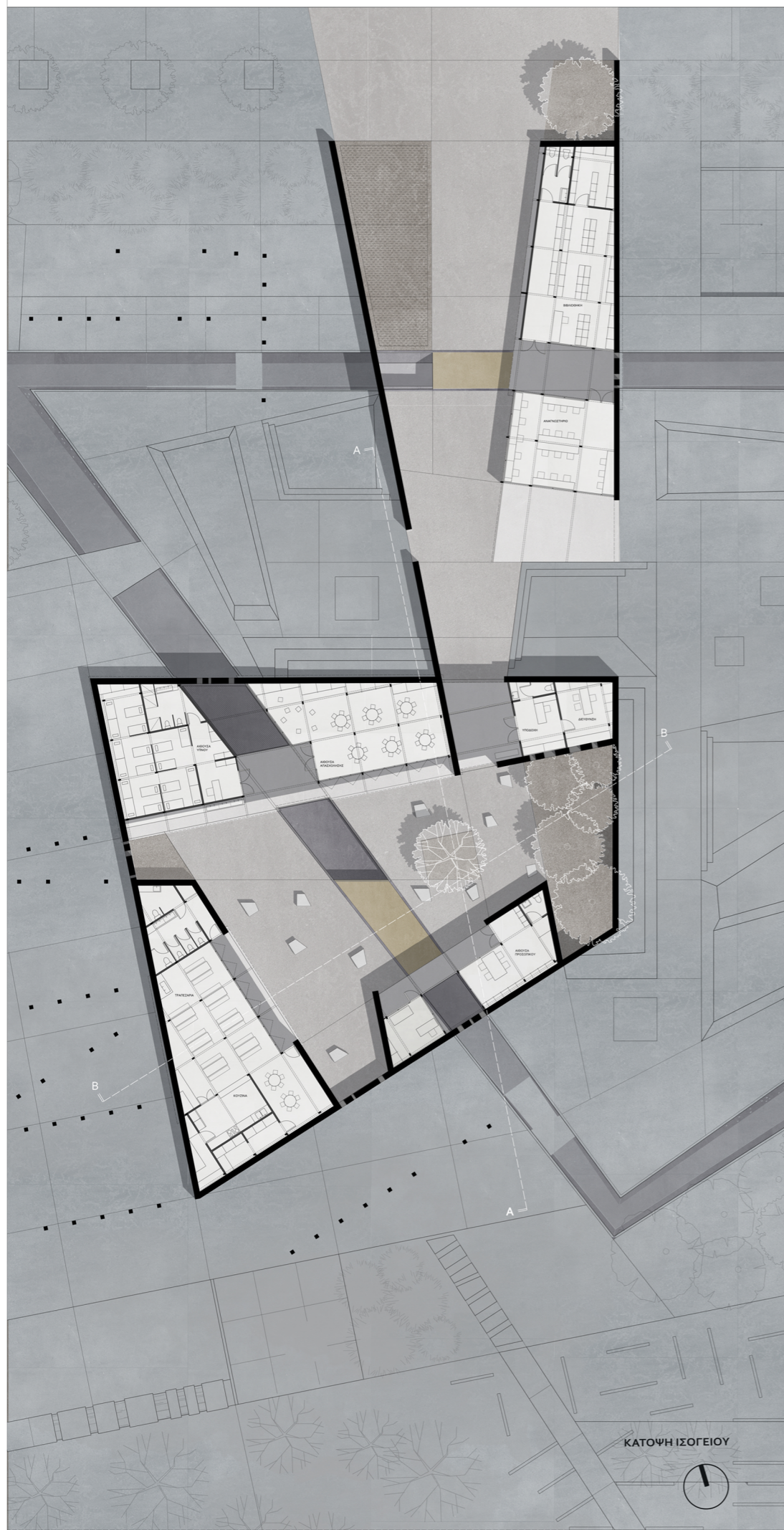
TOMH B-B
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:100

TOMH A-A
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:100

TOMH Γ-Γ
ΚΑΙΜΑΚΑ 1:100

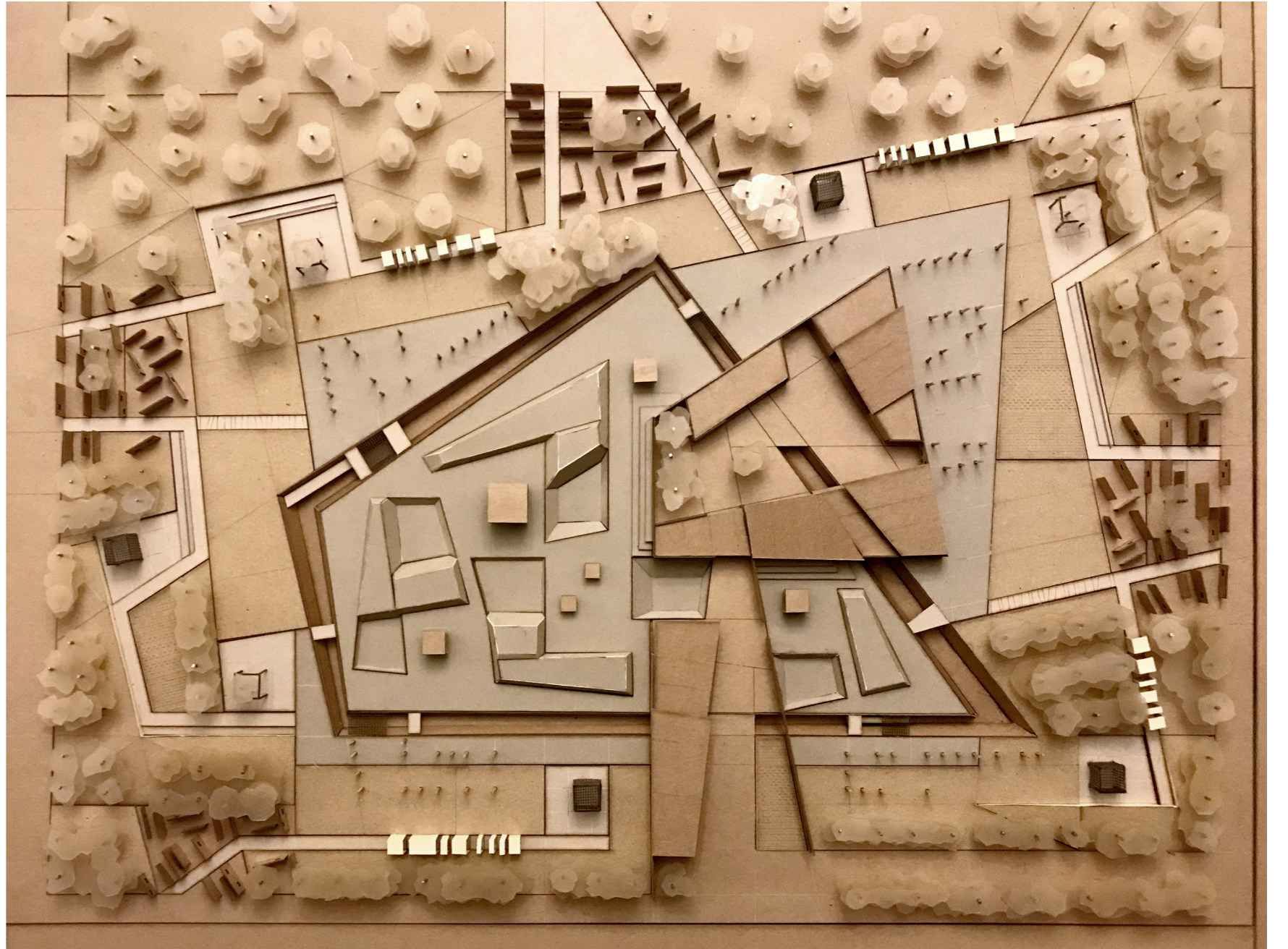
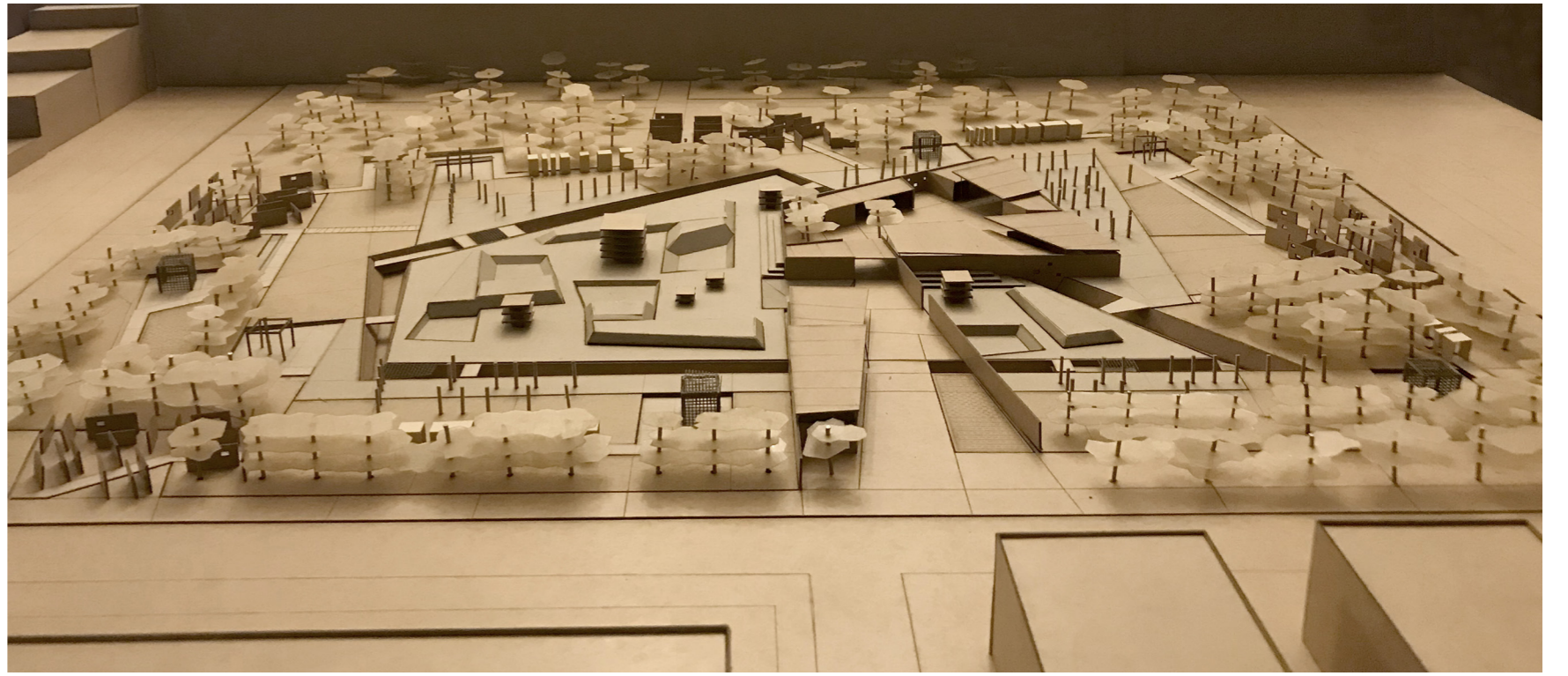

TOMH A-A

TOMH B-B

Ευχαριστούμε

τον κ. Σταυρίδη, την κ. Καφρίτσα

και τους γονείς μας

και τις/τους

Amo Samar

Αλεξάνδρα

Αρτεμις

Βασιλίνα

Γιάννη

Γρηγορία

Γιάννη

Γρηγορία

Δήμητρα

Δημήτρη

Εβίτα

Έλλη

Εύα

Ιάσωνα

Ισμήνη

Κατερίνα (Μποσινάκη)

Κατερίνα (Πέρλα)

Κατερίνα (Ξανθιά)

Κυριάκο

Μαριανίκη

Παναγιώτη

Χαρά